

Pedagogik korreksiya va uni tashkil etish

Shohsanam Muzaffar-qizi Mahmudjonova

Ilmiy maslaxatchi: A.O.Kamolova

Namangan davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagogik korreksiya tushunchasi, uning mazmun-mohiyati hamda ta'lim jarayonidagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, pedagogik korreksiyaning asosiy yo'nalishlari, uni tashkil etish bosqichlari va samarali usullari haqida fikr yuritilgan. O'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda olib boriladigan korreksion faoliyatning ta'lim sifati va tarbiyaviy jarayonga ta'siri tahlil qilingan. Maqolada pedagogik korreksiyaning amalga oshirishda pedagogning kasbiy mahorati va zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rni ham ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik korreksiya, ta'lim jarayoni, korreksion faoliyat, pedagogik yondashuv, individual ta'lim, tarbiya, pedagogik texnologiya, o'quvchi faoliyati, metod, rivojlantirish

Pedagogical correction and its organization

Shohsanam Muzaffar-kizi Mahmudjonova

Scientific advisor: A.O.Kamolova

Namangan State Pedagogical Institute

Abstract: This article covers the concept of pedagogical correction, its content and significance in the educational process. It also discusses the main directions of pedagogical correction, the stages of its organization and effective methods. The impact of corrective activities, which are carried out taking into account the individual characteristics of students, on the quality of education and the educational process is analyzed. The article also shows the role of the teacher's professional skills and modern pedagogical technologies in implementing pedagogical correction.

Keywords: pedagogical correction, educational process, corrective activities, pedagogical approach, individual education, upbringing, pedagogical technology, student activity, method, development

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ishlash muhim masalalardan biri hisoblanadi. Har bir

o'quvchining bilim olish darajasi, qobiliyati, dunyoqarashi va psixologik holati turlicha bo'lgani sababli ta'lim jarayonida ayrim qiyinchiliklar yuzaga kelishi tabiiy hol hisoblanadi. Shu bois pedagogik faoliyatda o'quvchilardagi mavjud kamchiliklarni aniqlash, ularni bartaraf etish va rivojlantirishga qaratilgan pedagogik korreksiya alohida ahamiyat kasb etadi. Pedagogik korreksiya - bu o'quvchilarning ta'lim jarayonida uchraydigan bilim, ko'nikma, xulq-atvor yoki psixologik holatidagi kamchiliklarni tuzatishga qaratilgan pedagogik faoliyatdir. Ushbu faoliyat o'quvchining shaxs sifatida rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, uning jamiyatga moslashuvini ta'minlash hamda mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirishda muhim o'rin egallaydi. Zamonaviy ta'lim tizimida pedagogik korreksiya nafaqat muammolarni bartaraf etish vositasi, balki o'quvchini har tomonlama rivojlantirishning samarali usuli sifatida ham qaralmoqda. Ayniqsa, inklyuziv ta'lim sharoitida pedagogik korreksiyaning o'rni yanada ortib bormoqda. Chunki ayrim o'quvchilar maxsus yondashuv, alohida metod va individual ishlashni talab qiladi. Pedagogik korreksiyaning samarali tashkil etish uchun pedagog o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini chuqur bilishi, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishi hamda ta'lim-tarbiyaning innovatsion metodlarini qo'llay olishi zarur. Shu bilan birga, pedagogik korreksiya jarayonida ota-onalar, psixologlar va boshqa mutaxassislar bilan hamkorlik muhim ahamiyatga ega.

PEDAGOGIK KORREKSIYA TUSHUNCHASI VA UNING MOHIYATI

Pedagogik korreksiya - bu ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchilarda kuzatiladigan bilim, ko'nikma, xulq-atvor yoki rivojlanishdagi kamchiliklarni aniqlash va ularni bartaraf etishga qaratilgan pedagogik faoliyatdir. "Korreksiya" atamasi lotincha "correctio" so'zidan olingan bo'lib, "tuzatish", "to'g'rilash" degan ma'nolarni anglatadi. Pedagogik korreksiya esa aynan o'quvchi shaxsini rivojlantirish, undagi mavjud qiyinchiliklarni kamaytirish hamda ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Pedagogik korreksiya jarayoni o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etiladi. Chunki har bir bolaning bilim olish darajasi, qiziqishi, qobiliyati va psixologik holati bir-biridan farq qiladi. Shu sababli ayrim o'quvchilarda fanlarni o'zlashtirishda, muloqot qilishda yoki xulq-atvorda muammolar kuzatilishi mumkin. Bunday holatlarda pedagogik korreksiya muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagogik korreksiyaning mohiyati o'quvchining kamchiliklarini tanqid qilish emas, balki unga yordam berish, qo'llab-quvvatlash va rivojlantirishdan iboratdir. Ushbu faoliyat orqali o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishi ortadi, o'ziga bo'lgan ishonchi mustahkamlanadi hamda ijtimoiy muhitga moslashuvi yaxshilanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim davrida pedagogik korreksiya bolalarning keyingi rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Pedagogik korreksiya ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi vazifalarni bajaradi. Ta'limiy vazifa orqali o'quvchilarning bilimdagi bo'shliqlari to'ldiriladi. Tarbiyaviy vazifa yordamida esa

xulq-atvordagi salbiy holatlar bartaraf etiladi. Rivojlantiruvchi vazifa esa o'quvchilarning fikrlash qobiliyati, nutqi va mustaqil faoliyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Pedagogik korreksiya samarali bo'lishi uchun pedagog o'quvchilar bilan individual ishlashi, ularning muammolarini chuqur o'rganishi hamda zamonaviy metodlardan foydalanishi zarur. Shu bilan birga, ota-onalar bilan hamkorlik qilish ham muhim hisoblanadi. Chunki o'quvchining rivojlanishi faqat maktab bilan emas, oilaviy muhit bilan ham chambarchas bog'liqdir. Hozirgi kunda zamonaviy ta'lim tizimida pedagogik korreksiya alohida ahamiyatga ega bo'lib, u inklyuziv ta'lim, innovatsion pedagogik texnologiyalar va individual yondashuv bilan uzviy bog'liq holda rivojlanmoqda. Bu esa har bir o'quvchining imkoniyatlarini yuzaga chiqarish va sifatli ta'lim olishiga yordam beradi.

PEDAGOGIK KORREKSIYANING ASOSIY MAQSAD VA VAZIFALARI

Pedagogik korreksiya ta'lim-tarbiya jarayonining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, o'quvchilarning rivojlanishida uchraydigan turli qiyinchilik va kamchiliklarni bartaraf etishga xizmat qiladi. Ushbu faoliyatning asosiy maqsadi o'quvchini har tomonlama qo'llab-quvvatlash, uning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirish hamda jamiyatga moslashuvini ta'minlashdan iboratdir. Pedagogik korreksiya orqali o'quvchilarning individual xususiyatlari hisobga olinadi va ularga mos yondashuv asosida ta'lim beriladi. Pedagogik korreksiyaning eng muhim maqsadlaridan biri o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalaridagi bo'shliqlarni aniqlash hamda ularni bartaraf etishdir. Ayrim o'quvchilar dars materiallarini o'zlashtirishda qiyinchilikka duch keladi. Buning sabablari turlicha bo'lishi mumkin: psixologik holat, oilaviy muhit, sog'liq bilan bog'liq muammolar yoki individual qobiliyat darajasi. Pedagogik korreksiya aynan mana shunday holatlarni o'rganib, muammoni hal qilishga yordam beradi. Shuningdek, pedagogik korreksiyaning maqsadi o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishini ta'minlashdan ham iboratdir. Bu jarayonda bolalarning mustaqil fikrlashi, ijodiy qobiliyati, muloqot madaniyati va o'ziga bo'lgan ishonchi shakllantiriladi. Pedagogik korreksiya orqali o'quvchilar o'z imkoniyatlarini to'g'ri baholashni, jamoadagi o'rnini anglashni va ijtimoiy muhitga moslashishni o'rganadi. Pedagogik korreksiyaning asosiy vazifalaridan biri o'quvchilarning xulq-atvordagi salbiy holatlarni oldini olish va ularni ijobiy tomonga yo'naltirishdir. Ba'zi hollarda bolalarda intizomsizlik, tajovuzkorlik, tortinchoqlik yoki darsga qiziqmaslik kabi holatlar kuzatiladi. Bunday vaziyatlarda pedagogik korreksiya orqali o'quvchi bilan individual ishlanadi, unga psixologik va pedagogik yordam ko'rsatiladi.

Yana bir muhim vazifa - o'quvchilarning psixologik va emotsional holatini yaxshilashdir. Chunki o'quvchining ruhiy holati uning ta'lim jarayonidagi faolligiga bevosita ta'sir qiladi. Pedagogik korreksiya davomida turli treninglar, suhbatlar, rag'batlantirish usullari va interfaol metodlardan foydalaniladi. Bu esa bolalarning

darslarga qiziqishini oshiradi va ijobiy muhit yaratadi. Pedagogik korreksiya vazifalariga ota-onalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish ham kiradi. O'quvchining tarbiyasi va rivojlanishida oilaning o'rni juda katta bo'lgani sababli pedagog ota-onalar bilan muntazam aloqa olib borishi zarur. Bu hamkorlik orqali o'quvchidagi muammolarni tezroq aniqlash va ularni bartaraf etish imkoniyati paydo bo'ladi. Pedagogik korreksiyaning asosiy maqsadi o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirish, ulardagi mavjud qiyinchiliklarni bartaraf etish hamda sifatli ta'lim olishlari uchun qulay sharoit yaratishdan iboratdir. Uning vazifalari esa o'quvchilarning bilimni mustahkamlash, xulq-atvorini tartibga solish, psixologik holatini yaxshilash va jamiyatga moslashuvini ta'minlashga qaratilgan.

PEDAGOGIK KORREKSIYA TURLARI VA YO'NALISHLARI

Pedagogik korreksiya o'quvchilarning ta'lim-tarbiya jarayonida uchraydigan turli muammolarni bartaraf etishga qaratilgan faoliyat bo'lib, u bir necha turlar va yo'nalishlarda amalga oshiriladi. Har bir korreksiya turi o'quvchilarning muayyan ehtiyojlari hamda rivojlanish xususiyatlariga mos ravishda tashkil etiladi. Pedagogik korreksiyaning to'g'ri yo'lga qo'yilishi o'quvchilarning bilim darajasini oshirish, xulq-atvorini yaxshilash va jamiyatga moslashuvini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagogik korreksiyaning asosiy turlaridan biri ta'limiy korreksiya. Ushbu korreksiya turi o'quvchilarning bilim olishdagi qiyinchiliklarini bartaraf etishga qaratiladi. Ayrim o'quvchilar fanlarni o'zlashtirishda qiynalishi, mavzularni to'liq tushunmasligi yoki darslarga qiziqmasligi mumkin. Ta'limiy korreksiya orqali o'qituvchi o'quvchi bilan individual ishlaydi, qo'shimcha mashg'ulotlar tashkil etadi va mos metodlardan foydalanadi. Natijada o'quvchilarning bilim darajasi asta-sekin yaxshilanadi. Tarbiyaviy korreksiya ham pedagogik korreksiyaning muhim yo'nalishlaridan biridir. Bu yo'nalish o'quvchilardagi salbiy xulq-atvor, intizomsizlik, tajovuzkorlik yoki befarqlik kabi holatlarni bartaraf etishga xizmat qiladi. Tarbiyaviy korreksiya jarayonida pedagog o'quvchilarga axloqiy qadriyatlarni singdiradi, ijobiy fazilatlarni shakllantirishga harakat qiladi hamda jamoada to'g'ri munosabat o'rnatishga yordam beradi. Psixologik korreksiya o'quvchilarning ruhiy holati bilan bog'liq muammolarni kamaytirishga qaratilgan. Ba'zi bolalarda qo'rquv, tortinchoqlik, o'ziga ishonchsizlik yoki hissiy zo'riqish kuzatilishi mumkin. Psixologik korreksiya davomida pedagog va psixolog hamkorlikda ishlaydi. Turli suhbatlar, treninglar, o'yin mashqlari va psixologik metodlar yordamida o'quvchilarning ruhiy holati yaxshilanadi. Nutqiy korreksiya esa nutqida kamchiligi mavjud bo'lgan o'quvchilar bilan olib boriladi. Ayrim bolalarda tovushlarni noto'g'ri talaffuz qilish, nutqning sekin rivojlanishi yoki fikrni aniq ifodalay olmaslik kabi holatlar uchraydi. Bunday vaziyatlarda logopedik mashg'ulotlar va maxsus mashqlar orqali nutqdagi kamchiliklar bartaraf etiladi. Ijtimoiy korreksiya o'quvchilarning jamiyatga moslashuvini yaxshilashga xizmat qiladi. Ayrim bolalar tengdoshlari bilan

muloqot qilishda qiyinchilikka duch keladi yoki jamoaga moslasha olmaydi. Ijtimoiy korreksiya orqali ularda muloqot madaniyati, hamkorlik va jamoada ishlash ko'nikmalari rivojlantiriladi. Pedagogik korreksiya yo'nalishlari individual va guruhli shaklda amalga oshirilishi mumkin. Individual korreksiya bir o'quvchi bilan alohida ishlashni nazarda tutadi. Guruhli korreksiyada esa bir xil muammoga ega o'quvchilar bilan jamoaviy mashg'ulotlar olib boriladi. Har ikkala shakl ham o'ziga xos samaradorlikka ega bo'lib, vaziyatga qarab qo'llaniladi. Hozirgi zamonaviy ta'lim tizimida pedagogik korreksiya innovatsion metodlar asosida tashkil etilmoqda. Interfaol usullar, axborot texnologiyalari va psixologik treninglardan foydalanish korreksion faoliyat samaradorligini oshirmoqda. Ayniqsa, inklyuziv ta'lim tizimida pedagogik korreksiyaning ahamiyati juda katta bo'lib, u barcha o'quvchilar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratishga yordam beradi.

XULOSA

Pedagogik korreksiya ta'lim-tarbiya jarayonining muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. U o'quvchilarning bilim olishdagi qiyinchiliklarini aniqlash, xulq-atvoridagi kamchiliklarni bartaraf etish hamda ularning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Pedagogik korreksiya orqali har bir o'quvchining individual xususiyatlari hisobga olinadi va unga mos pedagogik yondashuv amalga oshiriladi. Pedagogik korreksiyaning asosiy maqsadi o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirish, ularning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirish va jamiyatga muvaffaqiyatli moslashuvini ta'minlashdan iboratdir. Ushbu faoliyat davomida ta'limiy, tarbiyaviy, psixologik va ijtimoiy yo'nalishlarda turli metod hamda usullardan foydalaniladi. Bu esa o'quvchilarning bilim darajasini oshirish bilan birga, ularning ma'naviy-axloqiy sifatlarini ham shakllantirishga yordam beradi. Shuningdek, pedagogik korreksiya samaradorligi ko'p jihatdan pedagogning kasbiy mahorati, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishi hamda ota-onalar bilan hamkorlikni to'g'ri tashkil etishiga bog'liqdir. Ayniqsa, bugungi kunda inklyuziv ta'lim tizimining rivojlanishi pedagogik korreksiyaning ahamiyatini yanada oshirmoqda. Demak, pedagogik korreksiya o'quvchilarning individual imkoniyatlarini yuzaga chiqarish, ularni qo'llab-quvvatlash va sifatli ta'lim berishda muhim omil hisoblanadi. Shu sababli ta'lim muassasalarida korreksion faoliyatni samarali tashkil etish zamonaviy pedagogikaning dolzarb vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006. – 45–52-b.
2. Hasanboyeva O., To'raqulov X. Pedagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2011. – 118–126-b.

3. Ishmuhamedov R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2014. – 73–81-b.
4. Karimova V. Pedagogik psixologiya asoslari. – Toshkent: Noshir, 2010. – 94–101-b.
5. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2012. – 132–140-b.
6. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Aloqachi, 2008. – 57–64-b.
7. Azizxo'jayeva N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2006. – 88–96-b.
8. Zunnunov A. Pedagogika tarixi. – Toshkent: Sharq, 2004. – 154–160-b.
9. Davletshin M. Umumiy pedagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2009. – 201–208-b.
10. Egamberdiyeva N. Ijtimoiy pedagogika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015. – 66–74-b.
11. Kamolova, A. (2026). ПОДХОД СТЕАМ: МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ЗДОРОВЬЯ УЧИТЕЛЕЙ НАРЯДУ С РАЗВИТИЕМ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ И КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В ОБРАЗОВАНИИ. Научно-методический журнал Ta'lim va taraqqiyot, (2), 467-472.
12. Erkinova, M. M. Q., & Kamolova, A. O. (2026). Inklyuziv ta'limda pedagogik mahoratning o'rni va ahamiyati. Science and Education, 7(5), 152-156.
13. Kamolova, A. O., & Tursunaliyeva, M. U. B. Q. (2026). Inklyuziv ta'limning zamonaviy yondashuvlari. Science and Education, 7(5), 147-151.
14. Yuldashaliyeva, S., & Kamolova, A. O. Q. (2026). Inklyuziv ta'limda o'qituvchining roli va zamonaviy yondashuvlar. Science and Education, 7(5), 440-445.
15. Solijonova, M., & Kamolova, A. O. (2026). Amir Temur o'gitlarining tarbiyaviy ahamiyati. Science and Education, 7(5), 173-176.
16. Ashurmatova, N. S. Q., Abdumuxtorov, A., & Kamolova, A. O. Q. (2026). Konstitutsiya: erkin va farovonlik hayot garovidir. Science and Education, 7(5), 405-409.
17. Kamolova, A. O. Q. (2026). Zamonaviy pedagogik mahoratning kasbiy faoliyatdagi ahamiyati. Science and Education, 7(5), 446-449.
18. Abdulmoniyeva, G. O. Q., & Kamolova, A. O. Q. (2026). Inklyuziv ta'limda pedagogik mahoratning o'rni. Science and Education, 7(5), 217-222.
19. Naimjonova, G., & Kamolova, A. O. Q. (2026). Bo'lajak mutaxassislarda kasbiy va shaxsiy sifatlarni shakllantirishda amaliyotning o'rni. Science and Education, 7(5), 177-181.

20. Vahobjonova, D., & Kamolova, A. O. Q. (2026). Inklyuziv ta'lim va zamonaviy ta'limning asosiy tamoyillari. *Science and Education*, 7(5), 188-192.